

## **Η απόλαυση δίχως S<sub>1</sub>**

Το 1970, ο Λακάν υποστήριξε ότι πάντα ήθελε κάποιος να ανοίξει μια τρύπα στην πατρική μεταφορά. Ο ίδιος είχε κάνει αυτή την προσπάθεια λίγα χρόνια νωρίτερα, πληθυντικοποιώντας το Όνομα-του-Πατέρα, αλλά του «έκλεισαν το στόμα»<sup>1</sup>, όπως το έθεσε. Παρά το γεγονός αυτό, ο Οιδίποδας γίνεται για τον Λακάν ένας υπολειμματικός μύθος, ένας μύθος που δεν θα αντέξει, ένα όνειρο του Φρόιντ, κάτι που χωλαίνει. Από τα Οικογενειακά συμπλέγματα<sup>2</sup> μέχρι το τέλος της διδασκαλίας του, παρατηρούμε αυτή τη διάσταση του Οιδίποδα.

Στο Σεμινάριο *R.S.I.*, ο Λακάν είχε προσπαθήσει να τα βγάλει πέρα χωρίς το Όνομα-του-Πατρός. Είχε υποστηρίξει λοιπόν ότι για να κάνουμε την οικονομία του Οιδιπόδειου συμπλέγματος, το πραγματικό πρέπει να υπερβεί το συμβολικό σε δύο σημεία. Διευκρινίζει: «δεν πρόκειται για μια αλλαγή τάξης, μια αλλαγή επιπέδου, μεταξύ του πραγματικού και του συμβολικού - πρόκειται απλώς για ένα ζήτημα που αφορά τον διαφορετικό δέσιμό τους. Διότι, το να δένονται διαφορετικά είναι αυτό που κάνει το ουσιώδες του οιδιπόδειου συμπλέγματος, και είναι σε αυτό που λειτουργεί η ανάλυση»<sup>3</sup>.

Ωστόσο, όχι μόνο δεν διευκρινίζει σε τι συνίσταται αυτό το διαφορετικό δέσιμο, αλλά στο τέλος του σεμιναρίου, λύνει το συμβολικό και το πραγματικό για να τα δέσει με το Όνομα-του-Πατρός.

Σε αυτό το σεμινάριο βλέπουμε διάφορες επεξεργασίες σχετικά με το ζήτημα του πατέρα. Το πατρικό καθολικό τίθεται υπό αμφισβήτηση. «Η κανονικότητα δεν είναι η κατ' εξοχήν πατρική αρετή»<sup>4</sup>, υποστηρίζει. Έτσι, θα αναφερθεί στη πατρο-διαστροφή. Αυτή η πατρική εκδοχή είναι γι' αυτόν η μόνη εγγύηση της λειτουργίας του πατέρα, η οποία δεν είναι άλλη από τη λειτουργία του συμπτώματος.

Πατρο-διαστροφή και σύμπτωμα είναι δύο κύρια χαρακτηριστικά που αποδίδει στη λειτουργία του πατέρα. Ο Λακάν αντιλαμβάνεται τη λειτουργία του συμπτώματος ως μια μαθηματική διατύπωση:  $F(x)$ . Στη θέση του  $x$  μπορούν να τοποθετηθούν διάφορα στοιχεία. Το  $x$ , «είναι αυτό που από το ασυνείδητο μπορεί να μεταφραστεί με ένα γράμμα»<sup>5</sup>, διευκρινίζει.

Το σύμπτωμα είναι κάτι στο οποίο πιστεύουμε. Καταφεύγει κανείς στην ανάλυση ακριβώς επειδή πιστεύει ότι το σύμπτωμα σημαίνει κάτι, ότι πρέπει να αποκρυπτογραφηθεί. Ομοίως, ο πατέρας είναι θέμα πίστης. Προϋποθέτει τη πίστη. Στο Σεμινάριο *Από έναν Άλλο στον άλλο*, ο Λακάν αναφέρει: «Η ουσία και η λειτουργία του πατέρα ως Όνομα, ως άξονας του λόγου, έγκειται ακριβώς σε αυτό, ότι τελικά δεν μπορούμε ποτέ να ξέρουμε ποιος είναι ο πατέρας. Πάντα το ψάχνουμε, είναι ζήτημα πίστης»<sup>6</sup>.

Στο σεμινάριο *Το Σίνθωμα*, μας καλεί να χρησιμοποιήσουμε το Όνομα-του-Πατρός χωρίς να πιστέψουμε σε αυτό<sup>7</sup>. Το Όνομα-του-Πατρός αποκτά ένα λειτουργικό καθεστώς πρόσδεσης. Η πρόκληση είναι τώρα να το χρησιμοποιήσουμε πραγματιστικά, χωρίς να το πιστεύουμε θεωρητικά.

Να ξεπεράσουμε το Όνομα-του-Πατρός υπό τον όρο ότι το χρησιμοποιήσουμε αποτελεί υποτίμηση του Ονόματος-του-Πατρός. Σύμφωνα με τον Ζακ-Αλέν Μιλέρ, αυτή η υποτίμηση είναι μια υποτίμηση «στον επίπεδο ενός πραγματιστικού εργαλείου»<sup>8</sup>, το οποίο αποτελεί το κλειδί της κλινικής. Μπορούμε να μην πιστεύουμε στο Όνομα-του-Πατρός, αλλά μπορούμε να συνεχίσουμε να το χρησιμοποιούμε για να επιλύσουμε την αδιαφανή απόλαυση του συμπτώματος. Για να την επιλύσουμε, είναι απαραίτητο, λέει ο Μιλέρ, να παραμυθιαστούμε από το πατέρα<sup>9</sup>.

Το Όνομα-του-Πατρός είναι ένα  $S_1$  που κάνει την απόλαυση αναγνώσιμη. Αλλά το βήμα που μας καλεί να κάνουμε είναι να σκεφτούμε την απόλαυση δίχως το  $S_1$ . Πρόκειται για μια αδιαφανή απόλαυση, μια ακατονόμαστη απόλαυση. Αυτή είναι τελικά η ουσία της απόλαυσης.

---

<sup>1</sup> Lacan J., *Le Séminaire*, livre XVII, *L'Envers de la psychanalyse*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 1991, p. 125.

<sup>2</sup> Lacan J., « Les Complexes familiaux dans la formation de l'individu », *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 23-84.

<sup>3</sup> Lacan J., *Le Séminaire*, livre XXII, « R.S.I. », leçon du 14 janvier 1975, *Ornicar ?*, n°3, 1975, p. 103.

<sup>4</sup> *Ibid.*, leçon du 21 janvier 1975, p. 108.

<sup>5</sup> *Ibid.*, p. 107.

<sup>6</sup> Lacan J., *Le Séminaire*, livre XVI, *D'un Autre à l'autre*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 2006, p. 152.

<sup>7</sup> Lacan J., *Le Séminaire*, livre XXIII, *Le Sinthome*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 2005, p. 136.

<sup>8</sup> Miller J.-A., « L'orientation lacanienne. Tout le monde est fou », enseignement prononcé dans le cadre du département de psychanalyse de l'université Paris 8, cours du 14 mai 2008, inédit.

<sup>9</sup> *Ibid.*